

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

BOSETNINGSSPOR

ASKJUM (61/1) OG SKUTERUD
NORDRE (71/1), ÅS KOMMUNE,
AKERSHUS

FELTLEDER: GAUTE REITAN
PROSJEKTLEDER: MARGRETE F. SIMONSEN

Oslo 2010

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Skuterud Nordre Askjum	G.nr./ b.nr. 71/1 61/1
Kommune Ås	Fylke Akershus
Saksnavn Kabelgrøfting på Skuterud og Askjum m.fl	Kulturminnetype Boplassfunn
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 05/20948, 08/4055	Tiltakskode/ prosjektkode 756076/ 430034
Eier/ bruker, adresse Olav Skuterud, Nordre Skuterud gård, 1430 Ås Gunder Skiaker, Aschjem gård, 1430 Ås	Tiltakshaver Hafslund Nett
Tidsrom for utgravning 14.-16. desember 2005	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum NGO 1948 Gauss-K Akse 3: N:187090 Ø:5500 (delområde 1) N:187450 Ø:5415 (delområde 2)
ØK-kart CO039-5-2	ØK-koordinater
A-nr. 2005/376	C.nr. C55628, C55629 og C55630
ID-nr (Askeladden) 94957 og 94950	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf32658
Rapport ved: Gaute Reitan/ Anne Skogsfjord	Dato: 26.07.2010
Saksbehandler: Hulda B. Bernhardt	Prosjektleder: Margrete F. Simonsen

SAMMENDRAG

I forbindelse med overvåking av kabelgrøfting i Ås kommune gjorde Akershus fylkeskommune funn av automatisk freda kulturminner. KHM gjennomførte utgravning av kulturminnene i desember 2005. Undersøkelsen fant sted på to ulike steder, Delområde 1 og 2.

I Delområde 1 på Skuterud Nordre (71/1) blei det undersøkt et bleikt, gråbrunt lag tolka som mulig kulturlag. Her blei det funnet 69 skår av keramikk, trolig fra tre ulike kar, samt en del av en overflateretusjert pilspiss og et flintavslag. Utgravningen kunne ikke bekrefte at funnene stammer fra en grav, men det er mer sannsynlig at funnene skal tolkes som bosettingsspor fra bronsealder og førromersk jernalder.

I Delområde 2 på Askjum (61/1), ca 350 m nord for Delområde 1, blei det undersøkt fire sikre kokegroper og to nedgravinger med uviss funksjon. Fra tidligere er ei kokegrop (undersøkt av fylkeskommunen) 20 m sør for utgravningsområdet blitt datert til førromersk jernalder (380-100 f.Kr.). En datering av kokegrop S2 er til samme periode, 170-55 f.Kr. Det er sannsynlig at de registrerte bosettingsspora i Delområde 2 er samtidig med dette.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	2
2. DELTAGERE, TIDSRUM	2
3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	2
4. UTGRAVINGA.....	5
4.1 Problemstillinger – prioriteringer	5
4.2 Utgravingsmetode.....	5
4.3 Utgravings forløp.....	5
4.4 Kildekritiske forhold	6
4.5 Utgravinga.....	6
4.5.1 Funnmateriale	6
4.5.2 Strukturer	8
4.5.3 Naturvitenskapelige prøver	12
4.5.4 Datering	12
4.6 Vurdering av utgravingsresultatene, tolkning og diskusjon.....	13
5. KONKLUSJON.....	14
6. LITTERATUR	14
7. VEDLEGG	15
7.1. Funn og prøver	15
7.2. Fotoliste.	18
7.3. Analyser	18

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

ASKJUM (61/1) OG SKUTERUD NORDRE (71/1), ÅS KOMMUNE, AKERSHUS FYLKE

GAUTE REITAN

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

I forbindelse med graving av grøfter for nedlegging av ny strømkabel til Torderud, Skuterud Nordre og – Søndre, Askjum, Rustad og Holstad i Ås kommune, samt Gryteland Store i Ski kommune, gjennomførte Akershus fylkeskommune en arkeologisk overvåkning/registrering i traséen i november 2005 (Reitan 2005). Tiltaket er igangsatt av Hafslund Nett, hvor Nettpartner står for gjennomføringa. Det er fra tidligere kjent flere automatisk freda kulturminner i området, og registreringa skulle kartlegge hvor vidt tiltaket og kabelgrøftas trasé ville komme i konflikt med automatisk freda kulturminner i henhold til Kulturminneloven av 9. juni 1978. Det blei påvist fire områder med automatisk fredete kulturminner, to av disse er i konflikt med tiltaket. Id 94950 ligger på Skuterud Nordre (gbnr. 71/1) og er i registreringsrapporten tolka som mulig grav. Id 94957 ligger på Askjum (gbnr. 61/1) og er tolka som bosetningsspor. Riksantikvaren ga, i brev av 8. desember 2005, dispensasjon fra kulturminneloven med vilkår om arkeologisk undersøkelse.

2. DELTAGERE, TIDSROM

Utgravinga fant sted i perioden 14.-16. desember 2005. Til sammen 6 dagsverk blei brukt på undersøkelsen i felt. Feltleder var Gaute Reitan, feltassistent var Ole A. Ihlen Kjos. Gravemaskin blei benytta den første dagen i felt for ytterligere å avdekke og forsøke å avgrense et av de påviste kulturminnene.

3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Et sentralt topografisk element i området er høydedraget Skuterudsletta. Dette ligger på østsida av den store Ski-morenen. På toppen av denne moreneryggen går Holstadveien/Rv 152 mot nord til Holstadkrysset. Fra toppen av nordre del av Skuterudsletta faller terrenget mot øst ned mot gården Skuterud Nordre, og mot N slakt ned mot Askjum gård. Skuterudsletta er delvis skogkledd med blandingsskog med særlig gran og bjørk. For øvrig er området et utprega, moderne jordbrukslandskap med vide dyrkingsarealer i nærområdet.

Utgravinga som omhandles i denne rapporten blei gjennomført på *to steder* i den ovennevnte kabeltraséen. Det ene utgravingsstedet (heretter kalt ”Delområde 1”), id

94950, ligger på Skuterud Nordres grunn (gbnr. 71/1). Området ligger i skogkanten på ca 135 moh., ca 250-270 m øst for Rv 152 lengst nord på Skuterudsletta, umiddelbart sør for eiendomsgrense mellom Skuterud Nordre og Sandli (gbnr. 61/49) under Askjum. Videre ligger det ca 20-25 m sør-sørøst for garasjebygg, ca 10-12 m sør for kanten av Nordre Skuterudvei og umiddelbart utenfor det sørvestre hjørnet av et inngjerda, lite hestebeite. Fra utgravingsstedet her har man vidt utstyn mot nord, mens utsikten sperres mot øst av skog.

Det andre delområdet (heretter "Delområde 2"), id 94957, ligger på Askjums grunn (gbnr. 61/1) øst for Rv 152 på nordenden av et platå i hellinga fra Skuterudsletta nordover mot Askjum gård. De påviste bosetningsspora som blei undersøkt her – et kokegropfelt – ligger i dyrka mark mellom beitet Birkelunden og skogkanten langsmed gårdsveien som går fra Rv 152 og mot NV ned mot tunet på Askjum. Gårdsveien krysser dette kokegropfeltet. Vest for gårdsveien er det tett granskog, men man har godt utsyn over jordene mot Skuterudbekken i dalbunnen i øst og nord mot Østensjøvannet. Birkelunden er et beiteområde med glissen bjørkeskog like sørøst for Delområde 2. Beiteområdet har ifølge gårdbruker Gunder Skiaker på Askjum gård ikke vært dyrka, og det har heller "aldri blitt rydda for stein". Birkelunden framstår som en rest av velbevart kulturmark med et tydelig gammelt preg.

Det er ca 350 m avstand mellom Delområde 1 og Delområde 2. Se Fig. 1 nedenfor.

Det aktuelle nærområdet er rikt på funn og fornminner. Det mest framtrædende av de faste fornminnene er et stort gravfelt (id 31555) med om lag 20 bevarte gravhauger (jordblanda røyser) på Skuterud Nordre (gbnr. 71/1) umiddelbart nord for Nordre Skuterudvei. Vest for dette feltet fins en stor og tydelig gravhaug (id 70024) på Rutland (gbnr. 61/34) under Askjum. Øst for det store gravfeltet og sør for Nordre Skuterudvei fins det også en markert gravhaug (id 41568) på en lav forhøyning i østre utkant av Skuterudsletta på Skuterud Nordre (gbnr. 71/1). Nord for dette igjen fins ytterligere et lite gravfelt med fire mindre gravhauger (id 70025). Mellom dette gravfeltet og gravfeltet med id 31555 skal det ifølge muntlig meddelelse fra tidligere gårdeier Karsten Skuterud på Skuterud Nordre ha blitt fjerna minst én gravhaug omkring år 1900. Her skal det ha blitt funnet to leirkar som nå er tapt. Det må regnes som sannsynlig at alle disse gravhaugene skal anses som deler av ett stort gravfelt.

Funn fra registreringa i forkant av denne utgravinga gir ytterligere informasjon om nærmiljøet. En stor gravhaug som ikke er tidligere registrert blei påvist på Rutland (gbnr. 61/34) under Askjum, ca 40 m vest for den ovennevnte gravhaugen på samme eiendom. Det har tidligere stått en potetkjeller i denne haugen som har fått id 94955. I utkanten av Birkelunden i Delområde 2 blei det påvist ei lav, men markert steinansamling som er tolka som (rest av) en gravrøys. Det ble også påvist en tydelig gravhaug vest for innkjøringa til Askjum, som ligger inntil og som delvis er forstyrta av veiskjæringa til Rv 152. Også denne tilhører id 94957 (Reitan 2005).

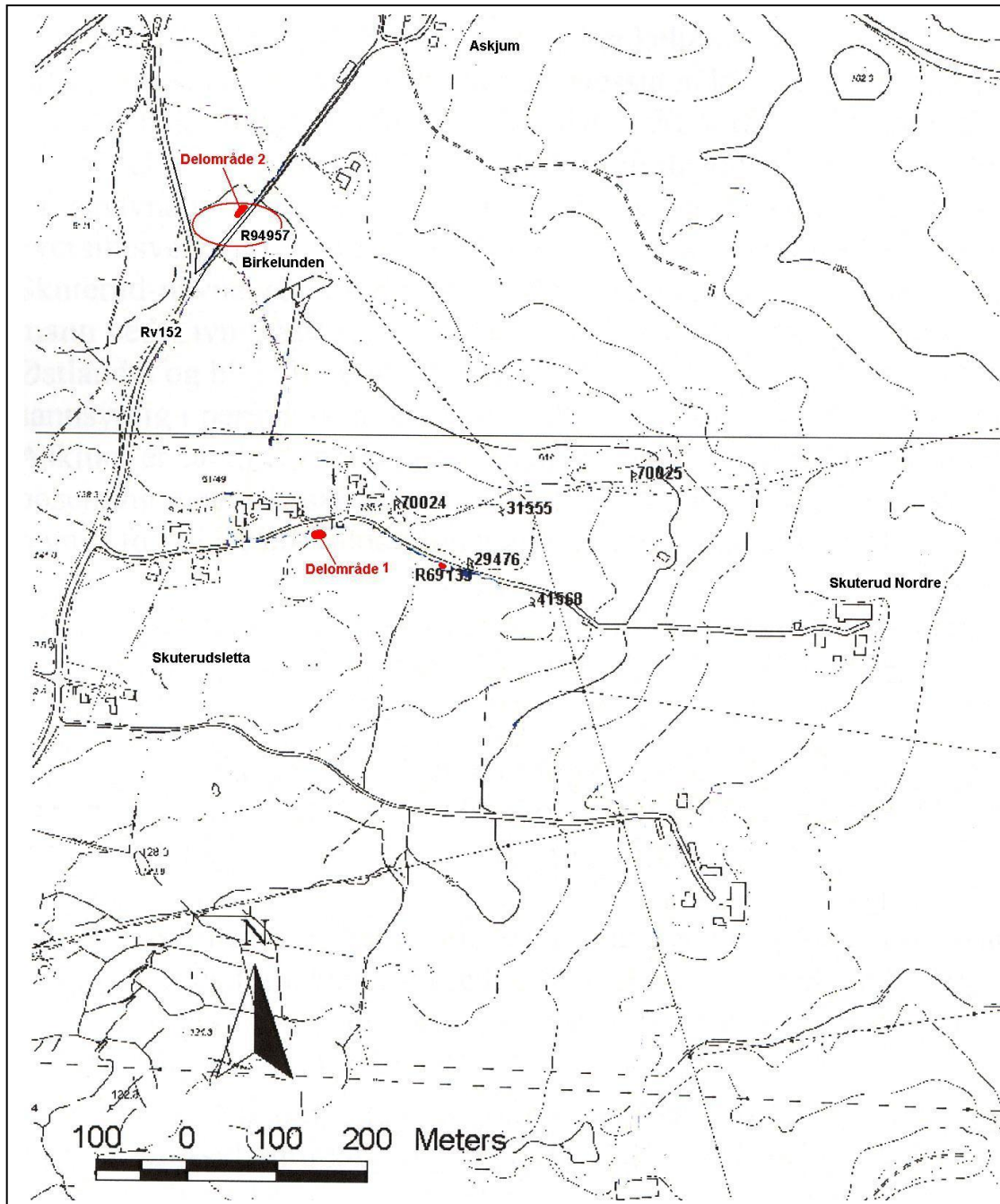

Fig. 1: Utsnitt av ØK-kart som viser bl.a. Delområde 1 og 2 og tidligere registrerte fornminner i nærområdet. Den røde ellipsen merka R94957 viser omtrentlig avgrensa funnområde med flere kokegropor og to gravhauger. En av kokegropene her er datert til førromersk jernalder (C55630/6). Den røde prikken øst for Delområde 1 angir kokegropa datert til yngre romertid (C55628). Skuterudsletta er platået sør for Delområde 1. Ill: Gaute Reitan.

4. UTGRAVINGA

4.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Hovedproblemstillinga for kulturminnet i Delområde 1, id 94950, var å få ei avklaring om hvorvidt nedgravinga var ei flatmarksgrav eller en annen type kulturminne, samt samle inn daterbart materiale fra strukturen. For kulturminnene i Delområde 2, id 94957, var problemstillingene som følger (jfr. Prosjektplan, Bernhardt 2005):

- Datering
- Funksjon
- Kokegropenes relasjon til kjente kulturminner i området
- Finnes det bein, keramikk eller andre gjenstander i kokegropene?

4.2 UTGRAVINGSMETODE

De automatisk freda kulturminnene var helt eller delvis avdekka etter registreringsarbeidet i forkant av utgravinga. Metoden besto derfor i å renske fram ytterligere for så å beskrive og dokumentere i plan med tegning og foto, samt uttak av prøvemateriale fra sikker kontekst. Det påviste kulturminnet i Delområde 1 blei først ytterligere framrenska ved hjelp av gravemaskin for om mulig å få en avgrensing på overflata før selve utgravinga blei gjennomført. Flere av kulturminnene blei gravd ut ved å fjerne en halvdel av de respektive. Dette blei gjort ved hjelp av krafse, spade og deretter finrensing med graveskje der dette var gjennomførbart. Også profilene/snitta blei dokumentert ved tegning og fotografering. Kullprøver blei samla inn i sikker kontekst.

4.3 UTGRAVINGAS FORLØP

Både Delområde 1 og Delområde 2 lå delvis tildekka under isolerende Glava vintermatter etter at de var blitt påvist ved Akershus fylkeskommunes registrering. Delområde 1 på Skuterud Nordre blei noe utvida for om mulig å få ei avgrensing av funnområdet. Dette blei gjort ved fjerning av torvlag ved hjelp av gravemaskin. Imidlertid lot ikke funnområdet seg avgrense innenfor de rammene som var fastlagt for prosjektet. Det blei derfor ikke utvida ytterligere her, siden omfanget av inngrepet var ment å være lite.

I utgravingsperioden var det til dels streng kulde, med morgentemperaturer på mellom -5 °C og -10 °C. På dagtid krøp temperaturen opp mot 0 °C. Til tross for at vintermatter hadde ligget over kulturminnene, var derfor tele et problem, spesielt i de fuktige, leirete og kompakte jordmassene ved gårdsveien til Askjum i Delområde 2. Dette gjorde det svært problematisk å gjennomføre utgravinga. Snitting måtte gjennomføres på grovere og mer brutalt vis enn vanlig, siden det var vanskelig å komme gjennom massene her. Sålding av fyllmasser i kokegropene var derfor uaktuelt. I tillegg var lysforholda problematiske i begge delområdene, og da spesielt i Delområde 1, som lå i skogkanten. En konsekvens av dette var at det var problematisk å få tilstrekkelig bra fotolys. I Delområde 1 var likevel grunnforholda dominert av finkorna sand, slik at tele ikke representerte et like stort problem her.

4.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Det vesentligste problemet for tolkning av kulturminnet i Delområde 1 var at dette ikke blei fullstendig avdekket. Følgelig er det vanskelig å anslå omfang, og vesentlige deler av dette kulturminnet kan ha ligget utenfor det området som blei åpna. Dermed kan mindre funn ha blitt oversett under utgraving av kokegropene i Delområde 2, men det er lite sannsynlig at eventuelle gjenstandsfunn ville endra tolkningsgrunnlaget vesentlig. Overordna var det viktigste kildekritiske problemet værforholda som utgravinga blei gjennomført i.

4.5 UTGRAVINGA

4.5.1 FUNNMATERIALE

Fra Delområde 2 stammer til sammen sju keramikkskår, to biter brent leire, et fragment av brent bein, samt ei kullprøve. Fire av keramikkskåra er fra ei nedgraving med usikker funksjon, mens de øvrige funna alle er fra forskjellige kokegroper. Keramikken, som i sin helhet er udekorert, er av eldre jernaldertype. Ett av skåra er et randskår. Ett skår er fra kokegropa S2, og fra samme kokegrop er det tatt ut ei kullprøve som er datert til 170-55 f.Kr., dvs. førromersk jernalder.

I Delområde 1 blei det funnet 25 keramikkskår under Akershus fylkeskommunes registrering. Under KHMs utgraving blei det gjort funn ytterligere skår, slik at det totale antallet skår herfra er 69. Vekta på disse til sammen er ca 107 g. Godstykkelse, randutforming, magring og profil på skåra varierer, slik at det er sannsynlig at skåra er fra minst to, sannsynligvis tre ulike kar. Ett av disse kara har trolig vært ei nokså vid (lav?) bolle med diameter på om lag 20 cm, mens et annet har vært mindre og med svakt markert skulder. Disse har hatt godstykkelse på 5-6 mm ved randen og forflata eller svakt avrunda rand. Det tredje har etter alt å dømme vært et kar med tynnere gods og en tykkelse ved randen på ca 4 mm. Her er randen jevnt avrunda. Det er mulig at dette fine godset er fra samme kar som skåret med list og fure langs en markert skulderknekk. I tillegg blei det funnet et avslag og en del av en brent pilspiss av flint. Det er mulig at pilspissen og keramikken er samtidige siden de blei funnet i samme lag.

I tillegg kan det nevnes at bonden på Skuterud Nordre tidligere skal ha funnet en ”stein med skafthull” som nå er tapt. Denne blei funnet ved jordarbeid mellom Delområde 1 og gårdsbebyggelsen på Skuterud Nordre. Det er mulig at dette kan være en typisk seinneolittisk/eldre bronsealder gjenstand som kan ha en mulig sammenheng med funna som omtales her.

Fig. 2: Utvalg av de til sammen 69 skårene av keramikk funnet i Delområde 1.
Merk skåret med list og fure (øverst t.h.), som trolig stammer fra skulderknekken på karet. Dette skåret er snaut 3 cm bredt.

4.5.2 STRUKTURER

Delområde 1

I Delområde 1 fantes det ingen strukturer bortsett fra en mindre, rundoval kullkonsentrasjon på ca 45 cm i tverrmål. Denne var i plan tydelig avgrensa, men inneholdt ingen stein. Denne var gravd ned i det gråbrune, svakt kullholdige laget som var funnførende her. I profil var denne 5-10 cm dyp, men utflytende avgrensing mot undergrunnen. Uviss funksjon, men skal trolig regnes som tilhørende kulturminnet som blei undersøkt.

Fig. 3: Delområde 1. De grålige massene, et bleikt kulturlag, var funnførende, med relativt store mengder keramikk. Dette laget var inntil ca 5 cm tykt, men uten tydelige avgrensinger i det undersøkte området – verken i plan eller profil. Mot nordøst.

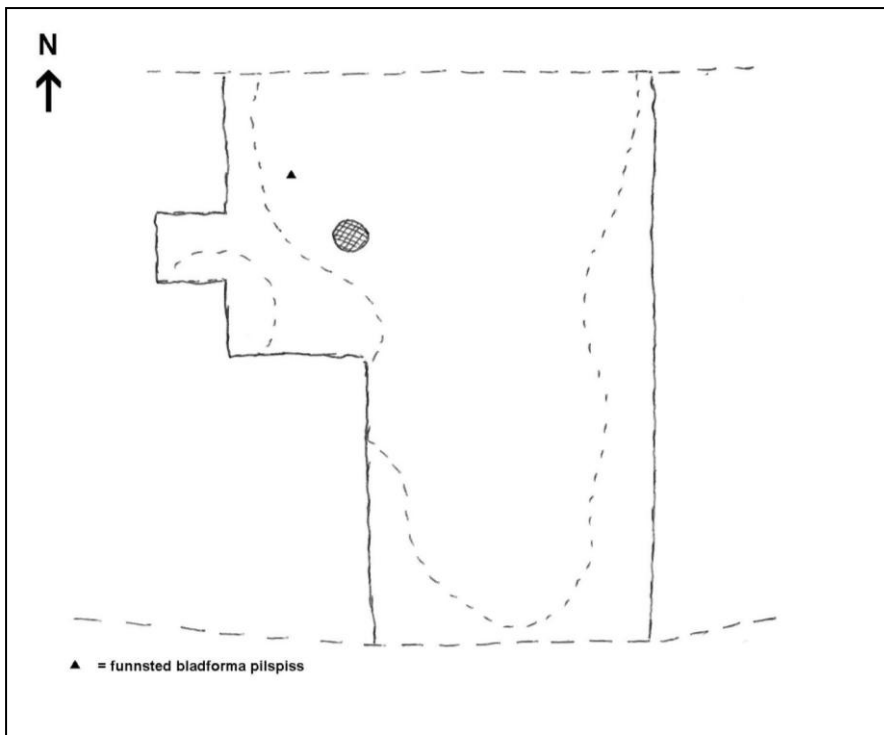

Fig. 4: *Plantegning, delområde 1. Avgrensing av kulturlaget er uviss.*

Fig. 5: *Oval kullkonsentrasjon i Delområde 1, med ukjent funksjon.*

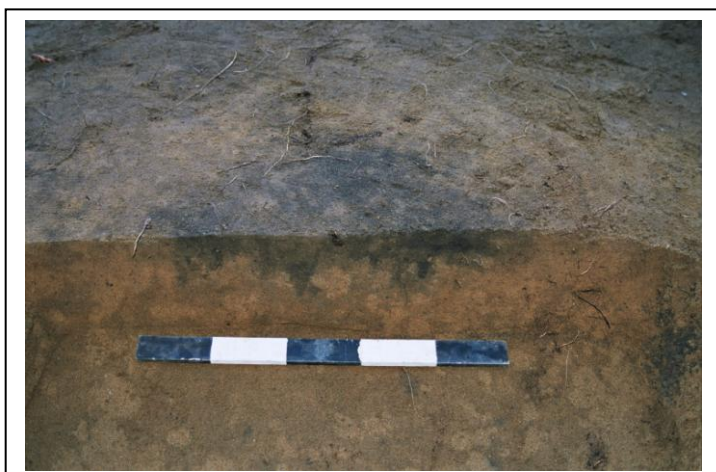

Fig. 6: *Samme kullkonsentrasjon, profil. Mot nord.*

Delområde 2

I Delområde 2 blei det gravd ut fire kokegrop, samt ei nedgraving med usikker funksjon. Ei av kokegropene var forstyrret av ei seinere nedgravd kokegrop. Se nedenfor. Sammenholdt med kokegropene som blei påvist (og siden dekket til) av Akershus fylkeskommune ved registrering få meter unna, på motsatt side av (vest for) gårdsveien til Askjum gård, kan dette tolkes som et sammenhengende kokegropfelt som sannsynligvis strekker seg ut over store deler av den lave, men markerte flata her.

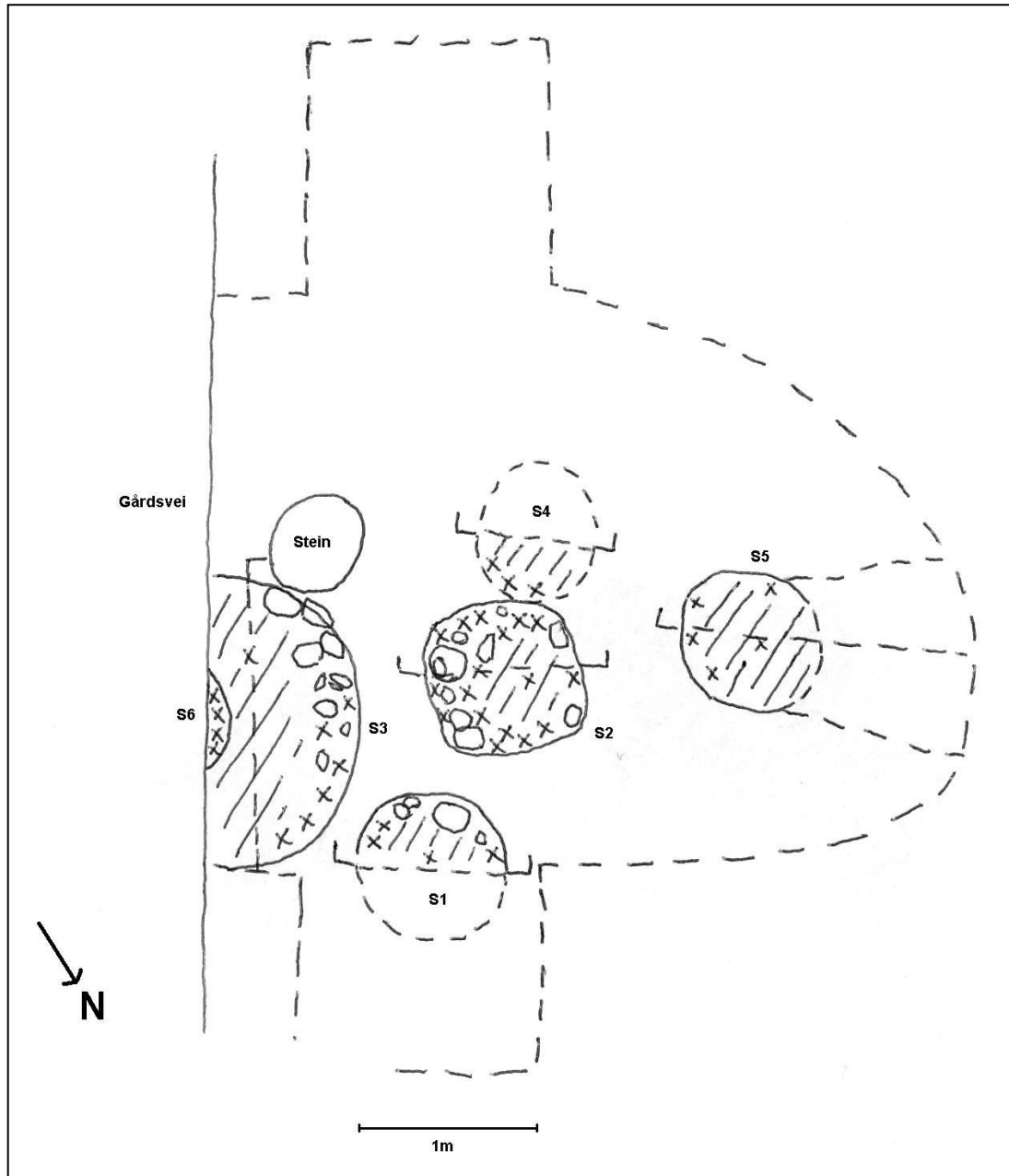

Fig. 7: Delområde 2 med undersøkte S1-S6. S4 kan neppe karakteriseres som kokegrop.

Fig. 8: Kokegropene i Delområde 2. Spade og krafse ligger på gårdsveien til Askjum gård. I veiskjæringa synes så vidt den mulige kokegropa S6 som er gravd ned i kokegropa S3. Mot sørvest.

S1: Kokegrop, ca 1 m i diameter, sirkelrund, skarpt avgrensa. Rikelig med stein i opptil hodestørrelse i plan, tydelig oppsprukne og varmepåvirka. Tydelig kullrand langs ytterkanten.

S2: Kokegrop, ca 1 m i tverrmål, firkanta med avrunda hjørner, skarpt avgrensa. Konsentrasjon av kull langs ytterkanten, spesielt i øst. Omtrent tilsvarende mengder stein i plan som i S1. Funn av keramikkskår (C55630/2) under opprensing. I profil inntil ca 16 cm dyp med jevnt bua bunn. Tynt, men tydelig kullag i bunnen, jevnt gråbrune fyllmasser med lite stein. Ca 14 liter stein tatt ut i utgravd halvdel. To keramikkskår blei funnet her (C55630/3 og 4). En kullprøve er datert til 170-55 f.Kr.

S3: Stor kokegrop, ca 1,5 m i diameter, men bare halvparten blei avdekka i plan. Resten blei liggende under gårdsveien til Askjum gård. I profil var denne ca 20 cm dyp, med flat bunn og skrå sidekanter. I bunnen var det et tynt (inntil ca 5 cm), men tydelig kullag. En del stein i fyllmassene og et tydelig steinlag i bunnen. Ca 24 liter stein blei fjerna fra utgravd halvdel. En stor, jordfast stein markerte kokegropas avgrensing i sør. Funn av brent leire her (C55630/5).

S4: Rundoval presis nedgraving med kullholdige masser, men lite kull sammenligna med de andre kokegropene. Ca 0,8 m i diameter. Snitta av fylkeskommunen. Den viste seg å være inntil 10 cm dyp uten kullag i bunnen, og kan derfor ikke defineres som kokegrop.

S5: Rund, ca 1 m i diameter. Mindre kull og stein i massene i plan enn de andre sikre kokegropene. Utydelig avgrensa mot en annen nedgraving i øst. I profil var dette heller ikke lett å avgjøre, men den nevnte nedgravinga i øst var grunn og inneholdt lite kull. S5 var ca 15 cm dyp med bua bunn. Tynt, men tydelig kullag i bunnen, inntil ca 5 cm. To-tre steiner i bunnen som viste at dette også var ei kokegrop.

S6: Svært kullholdig nedgraving, trolig kokegrop. Skåret ned sentralt i S3, men forholdet mellom disse blei ikke ytterligere avklart, da denne så vidt syntes i profilen mot gårdsveien til Askjum gård. Ikke undersøkt.

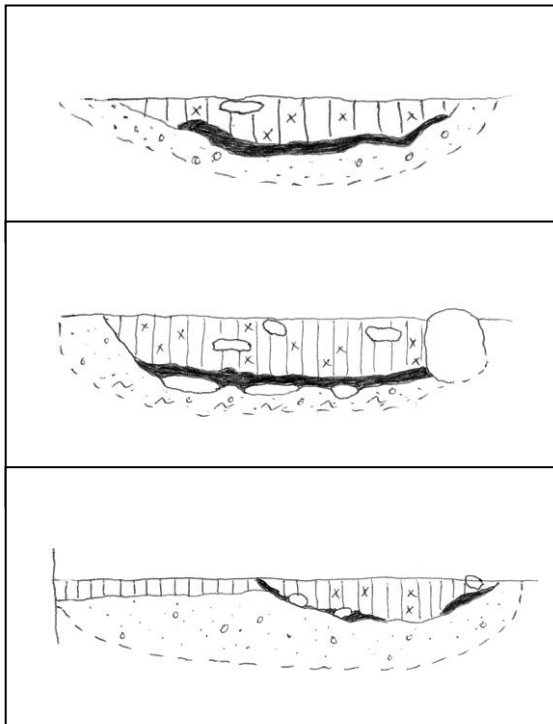

Fig. 9: Kokegropene S2, S3 og S5 (fra toppen), profiltegninger. Tegningene er ikke i lik målestokk her. Merk den jordfaste steinen i utkanten av S3, som kan ha vært bestemmende for S3s utstrekning.

4.5.3 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

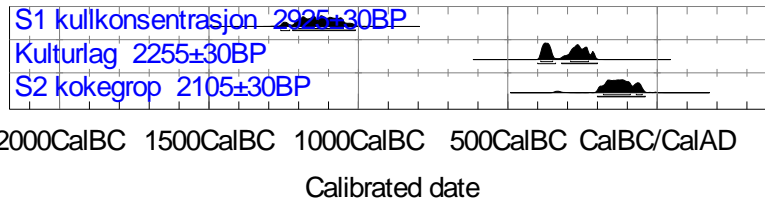
Det ble tatt ut tre kullprøver, alle ble vedartsbestemt av Helge I. Høeg til bjørk (se vedlegg).

4.5.4 DATERING

Tre kullprøver ble datert ved NTNU (se vedlegg).

Del-område	Struktur	Vedart	NTNU.nr.	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert datering
1	S1 Kullkonsenstrasjon i kulturlag	Bjørk	TUa-7133	2925±30 BP	1155-1035 f.Kr.
1	Kulturlag	Bjørk	TUa-7135	2255±30 BP	380-210 f.Kr.
2	S2 kokegrop	Bjørk	TUa-7134	2105±30 BP	170-55 f.Kr.

Atmospheric data from Reimer et al (2004); OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

4.6 VURDERING AV UTGRAVINGSRESULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON

Funna fra det antatte kulturlaget i Delområde 1 består av relativt store mengder keramikk, til sammen 69 skår av noe ulik tykkelse og magringspreg. Tre randskår vitner også om ulik utforming av randen, noe som tilsier at skåra kommer fra tre ulike kar. I det samme laget blei det dessuten funnet et flintavslag og en brent del av en overflateretusjert pilspiss av flint. Pilspissen er av en type som er vanlig i seinneolitikum og store deler av bronsealder (dvs. ca 2350-500 f.Kr.) (Østmo 1988; Petersen 1999; Nærøy 2005), og avslaget skal etter alt å dømme ses i sammenheng med pilspissen. Keramikken, som i hovedsak er udekorert, er derimot vanskeligere å tidfeste. Det er mulig at all keramikken er fra samme tid. Den er neppe fra seinneolittisk tid (Einar Østmo, muntl.medd.). Bronsealderens keramikk er lite kjent i Øst-Norge, men det dekorerte skåret kan godt stamme fra et leirkar fra bronsealder. Dette vil i så fall kunne bidra til å trekke pilspissen og flintavslaget ned i bronsealder, kanskje aller helst eldre bronsealder (ca 1750-1000 f.Kr.). To prøver fra laget ble ¹⁴C-datert, en prøve til 1155-1035 f.Kr. og en til 380-210 f.Kr. Den eldste dateringen kan stemme med pilspissen, men keramikken kan også ha en datering til førromersk jernalder.

Etter registreringa og forut for utgravinga blei det vurdert som sannsynlig at Delområde 1 kunne være del av eller rest av gravanlegg uten synlig markering på overflata. Utgravinga ga ingen resultater som gir sikker støtte til en slik tolkning. Det kan imidlertid ikke utelukkes at keramikken og pilspissen kan ha inngått i gravgodset i ei mulig grav. I så fall kan de nevnte steinene som lå i skogkanten være fjerna rester etter ei lav gravrøys. Likevel må det framholdes som mer sannsynlig at disse funna og de grålige, funnførende massene skal tolkes som en rest av et tynt kulturlag fra bronsealder og førromersk jernalder, altså at funna skal forstås som bosettingsspor.

For bosettingsspora i Delområde 2 sin del var det uttalte mål om å undersøke kokegropenes alder, funksjon, undersøke om det fantes eventuelle funn i fyllmassene, samt å få rede på deres relasjon til andre funn i nærområdet. Her blei det undersøkt fire sikre kokegroper med typisk kokegropstratigrafi, i tillegg til to nedgravinger med uviss funksjon samt ytterligere ei kokegrop som ikke blei fullstendig avdekket i plan. Fra tidligere er det påvist fire sikre kokegroper, to sannsynlige stolpehull, samt ei nedgraving med uviss funksjon. Det blei gjort funn av keramikkskår av eldre jernalderkarakter, et fragment av brent bein, samt brent leire i de undersøkte gropene. Dette skal trolig tolkes som avfall i fyllmassene. De her undersøkte kokegropene har med andre ord inngått i ei ansamling av mange kokegroper på et relativt begrensa område, som et kokegropfelt. Ei av kokegropene er datert av Akershus fylkeskommune til førromersk jernalder (380-100 f.Kr.). Kokegropa S2 blei datert til

170-55 f.Kr. Dateringen bekrefter at kokegropfeltet har vært i bruk i førromersk jernalder. Det er nærliggende å anta at bosettingen som har ligget i nærheten av kokegropene, har samme alder. Både bosetting og kokegroper kan trolig antas å være samtidig med to registrerte gravminner innenfor en radius av ca 30 m fra de undersøkte kokegropene, og trolig også samtidig med deler av det store gravfeltet som ligger på begge sider av eiendomsgrensa mellom Askjum og Skuterud Nordre.

5. KONKLUSJON

I forbindelse med overvåkning av kabelgrøfting i Ås kommune gjorde Akershus fylkeskommune funn av automatisk freda kulturminner. KHM gjennomførte utgraving av kulturminnene i desember 2005. Undersøkelsen fant sted på to ulike steder, Delområde 1 og 2.

I Delområde 1 på Skuterud Nordre (71/1) blei det undersøkt et bleikt, gråbrunt lag tolka som mulig kulturlag. Her blei det funnet 69 skår av keramikk, trolig fra tre ulike kar, samt en del av en overflateretusjert pilspiss og et flintavslag. Utgravningen kunne ikke bekrefte at funnene stammer fra en grav, men det er mer sannsynlig at funnene skal tolkes som bosettingsspor fra bronsealder og førromersk jernalder.

I Delområde 2 på Askjum (61/1), ca 350 m nord for Delområde 1, blei det undersøkt fire sikre kokegroper og to nedgravinger med uviss funksjon. Fra tidligere er ei kokegrop (undersøkt av fylkeskommunen) 20 m sør for utgravningsområdet blitt datert til førromersk jernalder (380-100 f.Kr.). En datering av kokegrop S2 er til samme periode, 170-55 f.Kr. Det er sannsynlig at de registrerte bosettingsspora i Delområde 2 er samtidig med dette.

6. LITTERATUR

Bernhardt, H. B.

2005 *Foreløpig, forenklet prosjektplan. Arkeologisk undersøkelse av automatisk fredete kulturminner; lok.id. 94950 (mulig flatmarksgrav) og del av lok.id. 94957 (bosetningsspor). Kabelgrøfting på Skuterud og Askjum m.fl. Askjum, 61/1 og Sandli under Askjum 61/49, Ås kommune, Akershus. Datert 07.12.2005.*

Nærøy, A. J.

2005 Pilspiss. I E. Østmo & L. Hedeager (red.): *Norsk arkeologisk leksikon*, s.289-294. Oslo.

Petersen, P. V.

1999 *Flint fra Danmarks oldtid*. København.

Reitan, G.

2005 *Foreløpig rapport fra registrering av automatisk freda kulturminner i forbindelse med kabelgrøfting på Skuterud og Askjum m.fl. i Ås kommune og Gryteland i Ski kommune, Akershus fylke*. AFK rapport datert 28.11.2005.

Østmo, E.

1988 *Etableringen av jordbrukskultur i Østfold i steinalderen*. UiO Oldsaksamlings Skrifter. Ny rekke Nr.10. Oslo.

7. VEDLEGG

7.1. FUNN OG PRØVER

C55628

Boplassfunn fra yngre romertid fra SKUTERUD NORDRE (71/1), ÅS K., AKERSHUS.

Prøve, kull. Prøven er forbrukt ved radiologisk datering: 1740±40 BP, 220-400 calAD (Beta-211507). Prøven er fra en mulig kokegrop som ble avdekket og undersøkt av Akershus fylkeskommune (jf. Reitan 2005). Kokegropa var oval; 90 x 100 cm, og 35 cm dyp med bua sidekanter og bunn. Kullprøven er fra bunnen av gropa.

Funnomstendighet: Arbeidet ble utført i november 2005, og var tilknyttet fylkeskommunens registrering/overvåking av kabelgrøfter til Torderud, Skuterud Nordre, Skuterud Søndre, Askjum, Rustad og Holstad i Ås kommune, samt Gryteland Store i Ski kommune (Reitan 2005). Funn fra samme tiltak samt etterfølgende utgravning er katalogisert som C55628-C55630. Dette representerer imidlertid tre adskilte lokaliteter.

Orienteringsoppgave: Kokegropa lå i dyrket mark på Skuterudsletta, S for og inntil gårdsvei (Nordre Skuterudvei) som leder østover mot tunet på Nordre Skuterud, og ca 100 m ØSØ for avkjørsel fra denne veien til eiendommen gnr 61/34. Funnet inngår i et tidligere registrert fornminne; ID 69133. Få meter unna og på nordsida av nevnte gårdsveien ligger et større gravfelt med ID 31555.

Kartreferanse: M711/N50, *Projeksjon:* NGO1948 Gauss-K; Akse 3, N: 187055, Ø: 5645. *LokalitetsID:* 69133.

Litteratur: Gaute Reitan, 2005: *Foreløpig rapport fra registrering av automatisk freda kulturminner i forbindelse med kabelgrøfting på Skuterud og Askjum m.fl. i Ås kommune og Gryteland i Ski kommune, Akershus.* Akershus fylkeskommune.

C55629/1-5

Sannsynlig **boplassfunn** fra **eldre bronsealder/ førromersk jernalder** fra SKUTERUD NORDRE (71/1), ÅS K., AKERSHUS.

1) 69 rand-, bunn- og bukskår fra minst 3 **leirkar**. Hovedsakelig små og avskallede stykker (41 stk., l: 0,7-2,5 cm). Grovt, grått gods med rødbrun overflate. Enkelte av bukskårene har en glattere, mørk grå-svart innside og har et noe tynnere og finere magret gods, mens noen skår har en markant grovere magring (magringskorn l. opptil 6 mm) og hvor overflatene er ujevnt formet. Noen få skår synes å ha et mer leirholdig gods og er også mer forvitret enn de andre skårene. Ett skår har rester av en plastisk dekor i form av en list med en dyp og jevn fure over som kan ha gått langs bukknekkene rundt hele karet. Resten er udekorert. Av tre randskår som er fra minst to ulike kar, har to jevnt avrundet munningsrand samt konvekst halsparti slik at munningsranden synes å være svakt innoverbøyd, mens det tredje har rett avskåren rand med konkavt halsparti. To bunnskår viser plan bunn og hvor det ene har rester av en rett utskrånende overgang til karveggen. Stl.: 3,7 cm, stt: 0,6-1,0 cm. Samlet vekt: 107 g. Fra mulig kulturlag.

2) Et lite stykke **brent leire**. Vekt: 2 g. Fra mulig kulturlag.

3.1) **Prøve, kull**, vekt: 0,4 g. Hele prøven er vedartsbestemt som bjørk (betula) (Høeg 2007). Radiologisk datert til 2925±30, 1155-1035 calBC (DF-4064, TUA-7133).

Restmateriale er returnert fra dateringslaboratoriet, NTNU. Fra kullkonsentrasjon (S1) i mulig kulturlag.

3.2) **Prøve, kull**, vekt: 0,6 g. Hele prøven er vedartsbestemt som bjørk (betula) (Høeg

2007). Radiologisk datert til 2255 ± 30 , 380-210 calBC (DF-4064, TUa-7135).

Restmateriale er returnert fra dateringslaboratoriet, NTNU. Fra mulig kulturlag.

4) Sentral- og frontalparti av en overflateretusjert **pilspiss** av brent flint. Spissen er knekt, slik at basalpartiets form er ukjent. *Stl*: 1,7 cm. *Stb*: 1,0 cm. *Stt*: 0,2 cm. Fra mulig kulturlag. *Datering*: Eldre bronsealder (Seinneolitikum?).

5) **Avslag** av flint, *stm*: 1,6 cm. Fra mulig kulturlag.

Funnomstendighet: Funnene stammer fra registrering gjennomført av Akershus fylkeskommune, november 2005 (ID 94957, Reitan 2005) og fra påfølgende utgraving gjennomført av KHM, desember 2005 (Reitan 2006), i forbindelse med graving av kabelgrøfter til Torderud, Skuterud Nordre, Skuterud Søndre, Askjum, Rustad og Holstad i Ås kommune, samt Gryteland Store i Ski kommune. Funn framkommet i forbindelse med samme tiltak er katalogisert som C.55628-C.55630. Dette representerer imidlertid tre adskilte lokaliteter.

Funnene framkom i fin sand med et noe spettete, gråbrunt og svakt kullholdig lag; mulig kulturlag, inntil 5 cm tykt. 25 av keramikkskårene skal være funnet ved registreringen, resten ved utgravningen. Til sammen ble 30m² utgravd. Det var ingen skarpe avgrensninger på kulturlaget innenfor det undersøkte området, men det ble påvist en mindre kullkonsentrasjon. Pilspissen av flint (nr. 4) ble funnet i nærheten av kullkonsentrasjonen. Funnene forøvrig lå i kulturlaget. Etter registreringene, men forut for utgravningene, ble det vurdert som sannsynlig at lokaliteten kunne være del eller rest av et gravanlegg. Dette fordi det fantes mange mannsløft store steiner tilsynelatende flyttet til side langsmed traséen for kabelgrøfta, og fordi det ellers ikke finnes stein i grunnen her. I følge grunneier skal det ha gått en vei nettopp langs kabeltraséen tidligere, og det kan derfor ikke utelukkes at steinene har blitt flyttet i forbindelse med anleggelse av denne veien. Det er vanskelig å avgjøre om det svakt kullholdige og funnførende laget skal tolkes som bosetningsspor eller som en rest av et mulig gravanlegg der de nevnte store steinene kan ha inngått. Den mest sannsynlige tolkningen av funnene er likevel at de er bosetningsspor.

Orienteringsoppgave: Funnstedet ligger i skogkanten Ø for Rv 152 på nordenden av moreneryggen som her kalles Skuterudsletta; ca 20-25 m SSØ for garasjebygg på 61/264 og 10-12 m S for kanten av Nordre Skuterudvei, utenfor SV hjørne av et inngjerdet, lite hestebeite. N for utgravingsstedet er det grasslette og opparbeidede hager/villabebyggelse, mens det umiddelbart inntil utgravingsstedet i S er blandingskog. Uten bebyggelse og skog ville det vært vidt utsyn mot Askjum gård og Østensjøvannet i N, samt mot et dalføre i Ø med Skuterud-gårdene og Skuterudbekken i bunnen. 15-20 m N for utgravingsstedet faller terrenget mot N, mens det er flatt mot S.

Kartreferanse: M711/N50, *Projeksjon*: NGO1948 Gauss-K; Akse 3, *N*: 187090, *Ø*: 5500. *LokalitetsID*: 94950.

Litteratur: Gaute Reitan, 28.11.2005: *Foreløpig rapport fra registrering av automatisk freda kulturminner i forbindelse med kabelgrøfting på Skuterud og Askjum m.fl. i Ås kommune og Gryteland i Ski kommune, Akershus*. Akershus fylkeskommune.

Gaute Reitan, 2010: *Rapport fra arkeologisk utgraving: Boplassfunn fra bronsealder og eldre jernalder på Askjum og Skuterud Nordre, Ås kommune, Akershus*. Kulturhistorisk museum.

Høeg, Helge Irgens, 2007: *Analyse av tre kullprøver fra Askjum, 61/1, og Skuterud n., 71/1, Ås kommune, Akershus. Eksternt oppdrag 756076*. Rapport, vedartsbestemmelse, datert 23.04.2007, KHM's arkiv.

C55630/1-8

Boplassfunn fra førromersk jernalder fra BIRKELUNDEN på ASKJUM (61/1), ÅS K., AKERSHUS.

- 1) 4 rand- og bukskår av **kar** av keramikk. Det største skåret er ca 2,2 x 2,2 cm. Ett av skårene er randskår. Ingen dekor, og heller ikke randskåret har noen fortykning e.l. ved randen. Lyst grått både på innside- og utsideflatene og bruddflatene. Godset er fint (t. 5-7 mm) med svært fin magring. *Datering:* Eldre jernalder. Fra oval nedgraving F9 med uviss funksjon med store mengder brent stein, men lite kull. Ikke utgravd.
- 2) Bukskår av **kar** av keramikk. Fin magring. Gråsvart utside, lys gråbrun innside og lys gråbrune bruddflater. Stl: 2,4 cm Stt: 0,7 cm. *Datering:* Eldre jernalder. Fra kokegrop S2; firkanta med avrunda hjørner, ca 100cm i tverrmål. Fra samme kokegrop kommer trekullprøve unr. 7.
- 3) Bukskår av **kar** av keramikk. Svært fint magret. Svart, glatta utside, samme farge på bruddflater som på innside: Lys gråbrun. Stl: 2,5 cm. Stt: 0,7 cm. *Datering:* Eldre jernalder. Funnet i kokegrop S5; ca 80 cm i tverrmål, 10-15 cm dyp..
- 4) Skår av **kar** av keramikk. Rødlig farge, fin magring. Stl: 1,2 cm. Stt: 0,4 cm. *Datering:* Eldre jernalder. Funnet i kokegrop S5; ca 80 cm i tverrmål, 10-15 cm dyp..
- 5) 2 stykker **brent leire**. Stm: 2,8 cm. Funnet i kokegrop S3.
- 6) **Prøve, kull**. Prøven er forbrukt ved radiologisk datering: 2170±50 BP, 380-100 calBC (Beta-211508). Fra kokegrop F5; rundoval kokegrop, diam. ca 100 cm. Ikke utgravd.
- 7) **Prøve, kull**, vekt: 1,2 g. Hele prøven er vedartsbestemt som bjørk (betula) (Høeg 2007). Radiologisk datert til 2105±30, 170-55 calBC (DF-4064, TUa-7134). Restmateriale er returnert fra dateringslaboratoriet, NTNU. Fra kokegrop S2. Fra samme kokegrop kommer keramikkskåret unr. 2.
- 8) Et stykke **bein, brente**; vekt: 1 g. Ikke artsbestemt. Funnet i kokegrop S5.

Funnomstendighet: Funnene stammer fra registrering gjennomført av Akershus fylkeskommune, november 2005 (id 94957, Reitan 2005) og fra påfølgende utgraving gjennomført av KHM, desember 2005 (Reitan 2006), i forbindelse med graving av kabelgrøfter til Torderud, Skuterud Nordre, Skuterud Søndre, Askjum, Rustad og Holstad i Ås kommune, samt Gryteland Store i Ski kommune. Funn framkommet i forbindelse med samme tiltak er katalogisert som C55628-C55630. Dette representerer imidlertid tre adskilte lokaliteter. Denne lokaliteten er et kokegropfelt i dyrka mark, innenfor fornminneområde med id 94957. Totalt åtte kokegrop og tre nedgravinger med uviss funksjon blei påvist ved registreringene. Strukturene som i registreringsrapporten heter F3-F9 ligger øst for gårdsveien, og disse ble dekket til igjen etter å ha blitt framrenska og overflatedokumentert. Ingen av disse ble nærmere undersøkt. De øvrige funnene er fra kokegrop som lå vest for gårdsveien og som er utgravd.

Orienteringsoppgave: Ø for Rv 152 på nordenden av et platå i hellinga fra Skuterudsletta nordover mot Askjum gård. Langsmed og på begge sider av gårdsvei inn til Askjum, ca 40-60 m NNØ for kryss mellom den nevnte gårdsveien og Rv152/Holstadveien, der sistnevnte bøyer nordover mot Holstadkrysset.

Kartreferanse: M711/N50, *Projeksjon:* NGO1948 Gauss-K; Akse 3, N: 187450, Ø: 5415. *LokalitetsID:* 94957.

Litteratur: Gaute Reitan, 2005: *Foreløpig rapport fra registrering av automatisk freda kulturminner i forbindelse med kabelgrøfting på Skuterud og Askjum m.fl. i Ås kommune og Gryteland i Ski kommune, Akershus.* Akershus fylkeskommune.

Gaute Reitan, 2010: *Rapport fra arkeologisk utgraving: Boplassfunn fra bronsealder og eldre jernalder på Askjum og Skuterud Nordre, Ås kommune, Akershus.* Kulturhistorisk

museum.

Høeg, Helge Irgens 2007: *Analyse av tre kullprøver fra Askjum, 61/1, og Skuterud n., 71/1, Ås kommune, Akershus. Eksternt oppdrag 756076.* Rapport, vedartsbestemmelse, datert 23.04.2007, KHMs arkiv.

7.2. FOTOLISTE.

Film 1 Bildnr.	Motiv	Retning mot	Fotograf	Dato
36	R94950 mulig grav plan	SØ	GR	14.12.05
35	R94950 mulig grav plan	SØ	GR	14.12.05
34	R94950 stein på overflate	S	GR	14.12.05
33	R31555 gravfelt, fotkjede røys	Ø	GR	14.12.05
32	Arbeidsbilde: Minus 10 grader!	N	GR	14.12.05
31	Mulig stolpehull? Avskrevet.	Ø	GR	14.12.05
30	Feltet på R94950	SØ	GR	14.12.05
29	Feltet på R94950	NNØ	GR	14.12.05
28	Profilbenk på R94950	Ø	GR	15.12.05
27	Struktur, uviss på R94950	N	GR	15.12.05
26	S2 profil på R94957, Askjum	N	GR	15.12.05
25	S5 profil på R94957, Askjum	N	GR	16.12.05
24	S3 profil på R94957, Askjum	Ø	GR	16.12.05
23	S3 profil på R94957, Askjum	Ø	GR	16.12.05

7.3. ANALYSER

Høeg - Pollen, 876 842 262,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 23/4-07.

Til Margrete Figenschou Simonsen.

Analyse av 3 kullprøver fra Askjum, 61/1, og -skuterud n., 71/1,,
Ås kommune, Akershus, Eksternt oppdrag 756076.

C55629/3, Skuterud nordre, 71/1, kulturlag.

Det ble bestemt 10 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 0,6 g.

C55629/3, Skuterud nordre, 71/1, S1.

Det ble bestemt 30 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 0,4 g.

C55630/7, Askjum, 61/1, S2, kokegrop.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Betula (bjerk). Godt daterbart materiale 1,2 g.

Helge Irgens Høeg

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Simonsen, Margrete F.
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762 St.Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4064

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
TUa-7133	C55629/3, kullprøve S1 Skuterud nordre, Askjum Ås, Akershus	Trekull Bjørk		2925 ± 30	BC1155-1035	-25.3
TUa-7134	C55630/7, kullprøve S2 Skuterud nordre, Askjum Ås, Akershus	Trekull Bjørk (bark)		2105 ± 30	BC170-55	-24.4
TUa-7135	C55629/3, kullprøve kulturlag Skuterud nordre, Askjum Ås, Akershus	Trekull Bjørk		2255 ± 30	BC380-210	-26.5

Dato: 27 FEB 2008

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Pål Johan Svanem

Steinar Gulliksen

*Dateringer fra kullprøver tatt i i forbindelse med Akershus fylkeskommunes
registreringer:*

Sample Data Measured 13C/12C Conventional

Radiocarbon Age Ratio Radiocarbon Age(*)

Beta - 211507 1750 +/- 40 BP -25.3 o/oo 1740 +/- 40 BP

SAMPLE : R69133 AAS

ANALYSIS : Radiometric-Standard delivery

MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid

2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 220 to 400 (Cal BP 1730 to 1550)

Beta - 211508 2170 +/- 50 BP -24.3 o/oo 2190 +/- 50 BP

SAMPLE : R94957-5 AAS

ANALYSIS : Radiometric-Standard delivery

MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid

2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 380 to 100 (Cal BP 2330 to 2050)
